

MĚSÍČNÍK
PRO SVĚTOVOU
LITERATURU

89 Kč

www.SVETOVKA.cz

9 2019
PLAV

**Czesław
Miłosz**

Počínaje mými
ulicemi

**Zuzanna
Ginczanková**

Najít sebe zde
rozptýlenou

**Grzegorz
Gauden**

Lvov – hranice
iluze

**Stanisław
J. Lec**

Podzim
na Podolí

**Stanisław
Lem**

Vysoký zámek

POLSKÉ KRESENTIMENTY

Úvodník

Vážené dámy a vážení pánové, pojem Kresy označuje území na východ od Polska, která byla součástí meziválečné polské republiky. Nejedná se však jen o nějaké nudné geografické označení, Kresy mají spletitou historii a váže se k nim řada národních mýtů, které se někteří autoři snaží dekonstruovat. Jde o jakési exotické „vnější Polsko“, téměř již Nepolsko, které představuje na jedné straně ztracený ráj, na druhé „krvavé země“, místo pekelných útrap. O tomto prostoru lze vymýšlet báje a báchorky, promítat do něj vlastní sny, či naopak vytlačovat vlastní stíny. Tento polský divoký východ, plný orientální exotiky, je obydlen podivnými kmeny svérázných zvyků a drsných idiolků – někdy šlechtnými, jindy proradnými.

Jako vždy jsme pro vás vybrali dříve nepřeložené texty, tentokrát se jedná převážně o ukázky z méně známých děl slavných autorů, jež takto ukazujeme z nových úhlů pohledu: **Adama Zagajewského** jako esejistu, **Stanisława Lema** jako autora nikoli sci-fi, ale vzpomínek na rodné město, meziválečný Lvov, a nobelistu **Czesława Miłosze** jako autora prozaických miniatur z Vilnius, respektive Vilna.

Kresy ale nejsou jen místem osobních vzpomínek, důležitou roli hrají i v pohledu Poláků na vlastní historii. Ten může být i značně kritický, jak dokládají slova, za něž čerstvá nositelka Nobelovy ceny za literaturu Olga Tokarczuková sklídila před pár lety kritiku konzervativní části polské veřejnosti: „Vymysleli jsme si historii Polska jako tolerantní, otevřenou země, jež se ničím neprovinila vůči vlastním menšinám. Avšak dopouštěli jsme se hrozných věcí jako kolonizátoři, jako národní většina, která utlačuje menšinu, jako otrokáři a vrazi Židů.“ Kolem polské zkušenosti s kolonialismem se točí i rozhovor **Macieje Stasińskiego** s historikem **Adamem Balcerem**, jenž ukazuje, jak je toto téma stále aktuální. Drsná realita Kresů se objevuje také v několika uvedených básních – zatímco **Anna Frajlichová** sní svůj sen o Lvově ve vynucené emigraci, **Stanisław Jerzy Lec** popisuje vzbouřené Podolí. Do čísla jsme zařadili také jednoho autora, **Grzegorza Gaudena**, který sám sice z Kresů nepochází, ale věnuje se neslavné stránce jejich historie ve své nové knize Lvov – hranice iluze.

Probádat celou problematiku Kresů by bylo nad možnosti jednoho čísla časopisu. Polské kresentimenty však nechtějí obsáhnout vše, chtějí být kresovou mokou – ochutnávkou, malou, ale silnou kávou.

Příště se začteme do čínských povídek.

Hanele Palková, Alexej Sevruck

Obsah

- KRAŘASY
- 2 **Petr Christov, Lucie Micolajková**
- ROZHOVOR K TÉMATU
- 5 **Adam Balcer, Maciej Stasiński / Alexej Sevruck**
Skrzetuski, Kmicic i Zagłoba by nevolili PiS
- ESEJ K TÉMATU
- 11 **Hanele Palková**
Kresy – hranice nepochopitelná jak smrt
- TÉMA
- 16 **Czesław Miłosz / Jan Jeništa**
Počínaje mými ulicemi
- 22 **Czesław Miłosz / Michael Alexa, Hanele Palková**
Dým běloruských vsí krvavou zář protíná
- 25 **Aleksander Jurewicz / Vladimíra Salášková**
Lida
- 29 **Stanisław Jerzy Lec / Magdaléna Stárková**
Podzim na Podolí
- 34 **Stanisław Lem / Michael Alexa**
Vysoký zámek
- 38 **Zuzanna Ginczanková / Hanele Palková**
Najít sebe zde rozptýlenou
- 41 **Bruno Schulz / Hanele Palková**
Skeptikovy poutě
- 43 **Anna Frajlichová / Hanele Palková**
Sen o Lvově
- 46 **Grzegorz Gauden / Hanele Palková**
Lvov – hranice iluze
- PŘEKLADATELSKÁ SOUTĚŽ JIŘÍHO LEVÉHO
- 52 **Colum McCann / Ondřej Horník**
Třináct úhlů pohledu
- UKÁZKA Z PŘEKLADU
- 57 **José Donoso / Michal Špína**
Obscenní pták noci
- RECENZE
- 63 **Martin Šplíchal**
Monofonní román o lásce etc.
(*Julian Barnes: Jediný příběh*)

Sen o Lvově

Anna Frajlichová

Přeložila Hanele Palková

Autorka kresového čísla, která je naší současnicí, vzpomíná ve svých básních na město, ve kterém by se bývala mohla narodit a strávit život, kdyby se dějiny ubíraly jinak. Následující čtyři básně tak zprostředkovávají motiv vykořeněnosti, rozvráceného hnízda. Poezií se prolíná rovněž téma věčného putování a marnou snahu sešít život strávený v různých koutech Evropy, Asie a Ameriky.

originál

Ptaki

Okruchami chleba swego powszedniego
smutna moja mama karmi leśne ptaki
i nie wiedzą wilgi sikory i szpaki
że mama jest także wędrującym ptakiem
gniazda budowane
wzdłuż szlaku jak ziarna zostawia rozsiane
we Lwowie w Warszawie i nad oceanem
każde innym wiatrem strącone rozwiane

jedzcie jedzcie drozdy
z ręki mojej mamy.

Z pogranicza

To nie oni wędrowali
to granice
przenosiły się na zachód i na wschód
tak jak w walcu

překlad

Ptáci

Drobky svého chleba vezdejšího
krmí má smutná máma lesní ptáky
žlvy neví a sýkorky a špačci taky
že i máma je tažným ptákem
každé hnízdo upletené hnízdo zbudované
jak zrní cestou rozeseje
ve Lvově Varšavě či nad oceánem
každé jiný vítr urve a odvěje

jen jezte drozdi
z máminy ruky.

Z pohraničí

Neputovali
to hranice
se přesouvaly na západ a na východ
jak při valčíku

kiedy tańczą wszystkie ściany
i desenie na parkiecie
układane

oni figur nie zmieniali
a granice wirowały naokoło
jak we śnie.

Czemu zimy coraz dłuższe?
– wciąż pytali
tu rodzili się
a kiedy umierali
za granicę zbiegło
„tu”
nie wiedzieć gdzie.

Nowy Jork, 2 maja 2003

Sen o Lwowie

Mamie mojej śni się Sykstuska
kto pamięta Sykstuska 14
już po wielkiej wojnie
przed potopem
kto pamięta
że tam mieszkał stolarz
biedny wdowiec
z szóstką swoich dzieci
kto pamięta
jak zbłąkany pocisk
Dawidowi czapkę strącił z głowy

ta Arkadia w ciasnej oficynie
głód i bicie
brak własnego łóżka

po przeciwnej stronie oceanu
na przeciwnym brzegu egzystencji
mamie mojej śni się Sykstuska.

1 września 2003

A potem skóra staje się coraz cieńsza
jak papier jak zleżały pergamin
i już nie może się zrosnąć
i nie można jej zszyć
tak stało się ze skórą
mojej matki
kiedy mając już dość tego wszystkiego
zraniła nogę uciekając

kdy tančí všechny stěny
i vzorky na parketách

neměnili figury
to hranice se točily kolem
jako ve snu.

Proč jsou zimy stále delší?
– ptávali se
tady se narodili
a když umírali
„tady“
uteklo za hranice
neznámo kam.

New York, 2. května 2003

Sen o Lvově

Mé mámě se zdá o Sykstuské
kdo by si pamatoval Sykstuskou 14
už po velké válce
před potopou
kdo by si pamatoval
že tam bydlel tesař
chudý vdovec
se šesti dětmi
kdo by si pamatoval
jak zbloudilá kulka
shodila Davidovi čepici z hlavy

ten ráj ve stísněném přístavku
hlad a bití
bez vlastní postele

na protilehlé straně oceánu
na protilehlém břehu existence
mé mámě se zdá o Sykstuské.

1. září 2003

Potom se kůže stále ztenčuje
jak papír jak zteřelý
pergamen
a už nemůže srůst
a nedá se sešít
tak se to stalo s kůží
mojí matky
když už toho všeho měla dost

przed samą sobą
a przecież szyła całe życie
igłą zszywała jedwab wełnę
plótno i nawet
farbowane kawałki skóry
piórem zszywała
Lwów Kirgizję i Szczecin
pamięcią starała się zszyc
dwa brzegi życia
ale te
jak dwa brzegi oceanu
zszyc się nie dają

rozbiegają się brzegi
rozrywają się ściegi
łamie się igła
i pióro
a pamięć staje się
coraz cieńsza
jak papier
jak zleżały pergamin.

a zranila si nohu při útěku
sama před sebou
ačkoli šila celý život
jehlou sešívala hedvábí vlnu
plátno a dokonce
obarvené kousky kůže
perem sešívala
Lvov Kyrgyzstán a Štětín
paměť se snažila sešít
dva břehy života
ale ty se
jak dva břehy oceánu
sešít nedají

vzdalují se břehy
trhají se stehy
láme se jehla
i pero
a paměť se stále
ztenčuje
jak papír
jak zteřelý pergamen.

Originály: „Ptaki“. *Ogrodem i ogrodzeniem*. Warszawa: Czytelnik, 1993. 16.
„Z pogranicza“, „Sen o Lwowie“, „***“. *Łodzia jest i jest przystanią*. Szczecin: Wydawnictwo FORMA, 2013. 42, 49, 103.

Anna Frajlichová

Anna Frajlichová-Zajáčová [* 1942 v Kattataldyku] je polská básnířka, prozaička a lektorka polské literatury. Narodila se za druhé světové války v emigraci v Kazachstánu. Po skončení války se rodina vrátila zpět do Polska a usídlila se ve Štětíně. Frajlichová se následně přestěhovala do Varšavy, kde absolvovala polskou filologii. Spolu se svým mužem a synem opustila Polskou lidovou republiku v listopadu 1969. Knižně debutovala v roce 1976 sbírkou básní *Aby wiatr namalować* (Chce-li člověk namalovat vítr), která vyšla v Londýně. V roce 1990 získala doktorát na slavistickém oddělení Newyorské univerzity, v současnosti přednáší na Kolumbijské univerzitě. Publikuje v emigrantském a domácím polském tisku, je nositelkou řady vyznamenání, včetně polského státního Řádu za zásluhy o Polskou republiku (2001).